ДОБРОВІЛЬНЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Мусак З.С. ORCID: 0000-0002-8468-9305

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Львів, Україна
Кафедра соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я

VOLUNTARY MEDICAL INSURANCE IN UKRAINE: STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Z.S. Mysak ORCID: 0000-0002-8468-9305

Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

Ключові слова: медичне страхування, договір страхування, страхові внески, перестрахування

Для цитування: Мусак З. С. Добровільне медичне страхування в Україні: стан та перспективи розвитку. Львівський медичний часопис. 2021. Т. 27. № 1-2. С. 70-75. DOI: <https://doi.org/10.25040/aml2021.1-2.070>

Для кореспонденції: Мусак Зоряна Степанівна - асистент кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
e-mail: zoryana.mysak@ukr.net

Стаття надійшла: 12.02.2021 **Прийнята до друку:** 16.04.2021

Keywords: insurance, insurance contract, insurance premiums, reinsurance

For citation: Mysak ZS. Voluntary medical insurance in Ukraine: state and prospects of development. Acta Medica Leopoliensia. 2021;27(1-2):70-75. DOI: <https://doi.org/10.25040/aml2021.1-2.070>

For correspondence: Mysak Zoryana Stepanivna - Assistant Professor of Social Medicine, Economics and Health Care Organization, Danylo Halytskyi Lviv National Medical University, e-mail: zoryana.mysak@ukr.net

Received: February 12, 2021 **Accepted:** April 16, 2021

Реферат

Мета. Здійснити аналіз стану добровільного медичного страхування в Україні та визначити тенденції його розвитку.

Матеріал і методи. Дослідження проведено на основі консолідованих звітних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг з використанням статистичних методів, структурно-логічного аналізу та системного підходу.

Результати й обговорення. За результатами проведеного дослідження встановлено, що домінуючим сегментом на ринку добровільного медичного страхування України є безперервне страхування здоров'я, проте страхування медичних витрат демонструє сталу тенденцію до зростання. За досліджуваний період кількість укладених договорів за видами медичного страхування зросла в 3,1 рази. Найсуттєвішим був приріст договорів страхування здоров'я на випадок хвороби: у 2019 році було укладено в 4,7 рази більше договорів ніж у 2015 році. Встановлено домінування корпоративного медичного страхування в сегменті ринку безперервного страхування здоров'я, в той час як в сегменті страхування здоров'я на випадок хвороби та страхуванні медичних витрат переважають страхові внески фізичних осіб. При дослідженні рівня виплат за договорами добровільного медичного страхування, встановлено що найвищий рівень виплат за-

Abstract

Aim. The paper analyzes the state of the voluntary medical insurance in Ukraine and identifies the tendencies of its development.

Material and Methods. The research was conducted on the basis of consolidated reporting data of the National Commission for State Regulation of Financial Services Markets using statistical methods, structural-logical analysis and systematic approach.

Results and Discussion. According to the results of the study, the permanent health insurance is a dominant segment in the market of voluntary medical insurance in Ukraine; however the medical expenses insurance shows a steady upward trend. During the study period, the number of concluded contracts by type of medical insurance increased by 3.1 times. The increase in contracts on health insurance against disease turned out to be the most significant: in 2019, 4.7 times more contracts were concluded than in 2015. The dominance of corporate medical insurance in the segment of the market of permanent health insurance was established, while the insurance premiums made by individuals prevailed in the segment of health insurance against disease and medical expenses insurance. When studying the level of payments under voluntary medical insurance contracts, it was found that the highest level of payments had been recorded for permanent health insurance (56.95% - 62.12%). In the result of analyzing the level of

фіксовано при безперервному страхуванні здоров'я (56,95%-62,12%). Проаналізувавши рівень перестраховування на ринку добровільного медичного страхування, встановлено скорочення частки страхових премій, переданих перестраховикам-нерезидентам. На підставі чого можемо стверджувати, що відбувається становлення вхідного перестраховування в Україні. Формування вхідного перестрахового ринку в Україні має вагомі перспективи, адже забезпечуватиме залучення коштів у національну економіку та сприятиме інтеграції до міжнародного перестрахового простору.

Висновки. Дослідження тенденцій розвитку добровільного медичного страхування має практичне значення для оцінки та підвищення конкурентоспроможності медичного страхового ринку в Україні

Вступ

В умовах реформування системи охорони здоров'я та недостатнього рівня її фінансування зростає роль медичного страхування як інструменту забезпечення громадян медичними послугами на належному рівні та додатковим джерелом фінансування системи охорони здоров'я.

Світовий досвід засвідчив, що впровадження медичного страхування в систему охорони здоров'я є найбільш ефективним механізмом вирішення проблеми зміцнення здоров'я населення [1]. Мінливість ринкового середовища, в свою чергу, зумовлює необхідність формування оптимальної стратегії розвитку медичного страхування в Україні [8, 9]. За цих умов зростає актуальність вивчення кон'юнктури ринку добровільного медичного страхування та визначення напрямків його розвитку.

Проблемам добровільного медичного страхування присвячено багато наукових досліджень вітчизняних науковців. Зокрема, Ніколаєнко С.М. провів SWOT-аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування страхових компаній, що діють на ринку медичного страхування та виявив найбільш реальні можливості та загрози [5]. У роботі Лисенко В.С. досліджено роль добровільного медичного страхування у фінансуванні охорони здоров'я європейських країн [4]. Временко Л.В., Матвейко Т.Г. визначили перспективи розвитку та запропонували сучасні ін-

reinsurance in the voluntary medical insurance market, a reduction in the ratio of insurance premiums transferred to non-resident reinsurers was established. On the basis of which it can be affirmed that the inwards reinsurance in Ukraine is being formed. The formation of the inwards reinsurance market in Ukraine has significant prospects, as it will ensure the attraction of funds into the national economy and promote integration into the international reinsurance space.

Conclusions. The development tendencies study of the voluntary medical insurance is of practical importance for assessing and increasing the competitiveness of the medical insurance market in Ukraine

струменти реінжинірингу бізнес-процесів у добровільному медичному страхуванні [7].

Однак, в сучасних умовах реформування системи охорони здоров'я постає необхідність детальнішого дослідження стану розвитку добровільного медичного страхування не лише як сектора вітчизняного страхового ринку, але і як додаткового інструменту фінансування національної системи охорони здоров'я.

Метою дослідження є аналіз стану добровільного медичного страхування в Україні та визначення тенденцій його розвитку.

Матеріал і методи

Дослідження проведено на основі консолідованих звітних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг з використанням статистичних методів, структурно-логічного аналізу та системного підходу.

Результати й обговорення

Діяльність добровільного медичного страхування в Україні регламентується Законом України "Про страхування". Згідно статті 6 цього Закону добровільне медичне страхування здійснюється у формі медичного страхування (безперервного страхування здоров'я), страхування здоров'я на випадок хвороби та страхування медичних витрат [6].

Розглянемо структуру ринку добровільного медичного страхування на основі показ-

ника валових надходжень страхових премій.

Домінуючим сегментом на рику добровільного медичного страхування є безперервне страхування здоров'я. Проте за період 2015-2019 рр. спостерігається поступова тенденція до скорочення частки цього сегменту у структурі добровільних видів медичного страхування з 71,73% у 2015 році до 63,50% у 2019 році. В той час як страхування медичних витрат демонструє сталу тенденцію до зростання: за останні п'ять років питома вага цього виду медичного страхування зросла на 8,53 відсоткових пункти (з 18,25% до 26,78%). Страхування здоров'я на випадок хвороби виявляє найбільш стаке становище на ринку. Частка цього виду страхування впродовж 2015-2019 рр. знаходиться в межах 8,67% - 10,02% (рис. 1).

Наступним етапом в дослідженні ринку добровільного медичного страхування є аналіз приросту укладених договорів страхування.

За період 2015-2019 рр. кількість укладених договорів за видами медичного страхування зросла в 3,1 рази. Найсуттєвішим був приріст договорів страхування здоров'я на випадок хвороби: у 2019 році було укладено в 4,7 рази більше договорів ніж у 2015 році. Кількість договорів страхування медичних витрат за аналогічний період зросла в 2,7 ра-

зи, з безперервного страхування здоров'я - в 2,3 рази.

Найсуттєвішим був приріст укладених договорів за видами добровільного медичного страхування у 2017 році: +74,5% до попереднього року. Він був досягнутий за рахунок значного зростання кількості укладених договорів страхування здоров'я на випадок хвороби (+228,9%).

Дослідження структури надходження валових страхових платежів за видами добровільного медичного страхування (табл. 2) засвідчило, що при безперервному страхуванні здоров'я 94,99% - 97,96% страхових платежів сплачено резидентами країни, з них 54,05% - 59,35% - це страхові внески юридичних осіб. Тобто, можемо стверджувати про домінування корпоративного медичного страхування в сегменті ринку безперервного страхування здоров'я.

У сегменті страхування здоров'я на випадок хвороби та страхуванні медичних витрат переважають страхові внески фізичних осіб. Впродовж 2015-2019 рр. частка страхових платежів від фізичних осіб при страхуванні здоров'я на випадок хвороби становить 83,46% - 88,11% страхових платежів, сплачених резидентами; при страхуванні медичних витрат - 73,87% - 80,66%.

Страхові внески від нерезидентів

Рис. 1

Структура ринку добровільного медичного страхування в Україні [2]

Таблиця 1

Темпи приросту укладених договорів за видами добровільного медичного страхування (у % до попереднього року)

		2015	2016	2017	2018	2019
Безперервне страхування здоров'я	абс.дані	994 242	1 533 158	1 584 214	2 267 963	2 251 205
	темпи приросту		+54,2%	+3,3%	+43,2%	-0,7%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	абс.дані	1 108 722	1 659 704	5 458 354	5 356 048	5 155 939
	темпи приросту		+49,7%	+228,9%	-1,9%	-3,7%
Страхування медичних витрат	абс.дані	2 434 661	2 913 540	3 612 472	4 462 721	6 486 585
	темпи приросту		+19,7%	+24,0%	+23,5%	+45,4%
Всього	абс.дані	4 537 625	6 106 402	10 655 040	12 086 732	13 893 729
	темпи приросту		+34,6%	+74,5%	+13,4%	+14,9%

Джерело: розраховано автором за даними [2]

впродовж 2015-2019 рр. за договорами страхування здоров'я на випадок хвороби знаходяться в межах 0,01% - 0,24%; за договорами страхування медичних витрат - 0,74% - 1,89%; за договорами безперервного страхування здоров'я - 2,04% - 5,01%.

При дослідженні рівня виплат за договорами добровільного медичного страхування, встановлено що найвищий рівень виплат зафіксовано при безперервному страхуванні здоров'я (56,95% - 62,12%). При страхуванні медичних витрат рівень виплат знаходиться на рівні 18,56% - 34,48%. Найнижчий рівень виплат спостерігається за договорами страхування на випадок хвороби - 6,80% - 17,59% (табл. 3).

Однією із умов ефективної страхової діяльності є перестраховування, що дозволяє збалансувати страховий портфель страховика та зрівноважити відповідальність страхової

компанії та її фінансові можливості шляхом зменшення ризиків неплатоспроможності.

Впродовж 2015-2019 рр. 7,46% - 11,28% страхових внесків за договорами безперервного страхування здоров'я передавалися у перестраховування (табл. 4). Рівень перестраховування за договорами страхування здоров'я на випадок хвороби значно зріс: з 1,88% у 2015 році до 10,36% у 2019 році. Перестраховування в сегменті страхування медичних витрат демонструє неоднозначну динаміку і знаходиться в межах 5,75% - 22,16%.

При перестраховуванні ризиків за договорами безперервного страхування здоров'я у 2015 та 2016 роках переважали перестраховики-нерезиденти (53,34% та 67,03% переданих страхових премій відповідно). Проте, у наступні три роки частка страхових внесків, переданих перестраховикам-нерезидентам скоротилась до 36,19% - 41,24%. Схожа тен-

Таблиця 2

Структура надходження валових страхових платежів на ринку добровільного медичного страхування

Валові надходження страхових платежів	2015	2016	2017	2018	2019
Безперервне страхування здоров'я					
від резидентів, у тому числі:	94,99%	97,56%	97,20%	97,96%	97,58%
від страховальників - фізичних осіб	41,42%	40,30%	39,65%	37,72%	36,34%
від страховальників-юридичних осіб	55,30%	56,50%	54,05%	56,09%	59,35%
від перестраховальників	3,27%	3,20%	6,30%	6,19%	4,30%
від нерезидентів	5,01%	2,44%	2,80%	2,04%	2,42%
Страхування здоров'я на випадок хвороби					
від резидентів, у тому числі:	99,99%	99,94%	99,85%	99,88%	99,76%
від страховальників - фізичних осіб	83,46%	84,13%	88,11%	87,96%	87,20%
від страховальників-юридичних осіб	13,42%	16,44%	9,35%	7,58%	2,84%
від перестраховальників	3,12%	-0,57%	2,54%	4,45%	9,96%
від нерезидентів	0,01%	0,06%	0,15%	0,12%	0,24%
Страхування медичних витрат					
від резидентів, у тому числі:	98,22%	98,11%	99,06%	99,26%	98,69%
від страховальників - фізичних осіб	79,71%	76,34%	79,81%	73,87%	80,66%
від страховальників-юридичних осіб	15,91%	17,00%	13,77%	10,53%	9,57%
від перестраховальників	4,38%	6,66%	6,42%	15,60%	9,77%
від нерезидентів	1,78%	1,89%	0,94%	0,74%	1,31%

Джерело: розраховано автором за даними [2]

Таблиця 3

Рівень виплат за видами добровільного медичного страхування

	2015	2016	2017	2018	2019
Безперервне страхування здоров'я	62,12%	56,95%	58,03%	60,10%	58,22%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	17,59%	8,11%	8,04%	6,80%	10,13%
Страхування медичних витрат	34,48%	29,81%	29,57%	23,24%	18,56%

Джерело: розраховано автором за даними [2]

Таблиця 4

Рівень перестрахування на ринку добровільного медичного страхування

	2015	2016	2017	2018	2019
Частки страхових премій, переданих у перестрахування					
Безперервне страхування здоров'я	7,46%	9,69%	11,28%	11,03%	7,67%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	1,88%	1,08%	3,41%	3,83%	10,36%
Страхування медичних витрат	5,75%	22,16%	8,82%	18,92%	11,22%
У тому числі перестраховикам - нерезидентам					
Безперервне страхування здоров'я	53,34%	67,03%	36,19%	36,65%	41,24%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	26,21%	31,24%	25,67%	4,30%	1,76%
Страхування медичних витрат	23,49%	65,42%	26,53%	2,92%	5,63%

Джерело: розраховано автором за даними [2]

денція спостерігається і в інших формах добровільного медичного страхування. Так, частка страхових премій, передана перестраховикам-нерезидентам за договорами страхування здоров'я на випадок хвороби скоротилася з максимальних 31,24% у 2016 році до 1,76% у 2019 році; за договорами страхування медичних витрат - з 65,42% у 2016 році до 5,63% у 2019 році.

На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що відбувається становлення ринку вхідного перестрахування в Україні [3].

Висновок

За результатами проведеного дослідження встановлено, що домінуючим сегментом на ринку добровільного медичного страхування України є безперервне страхування здоров'я. Проте, страхування медичних витрат демонструє сталу тенденцію до зростання.

За досліджуваній період кількість укладених договорів за видами медичного страхування зросла в 3,1 рази.

Встановлено домінування корпоративного медичного страхування в сегменті безперервного страхування здоров'я.

Формування вхідного перестрахового ринку в Україні має вагомні перспективи, адже забезпечуватиме залучення коштів у національну економіку та сприятиме інтеграції до міжнародного перестрахового простору.

Перспективи подальших досліджень по-

в'язані з вивченням факторів підвищення конкурентоспроможності страхових компаній на ринку медичних страхових послуг в Україні.

Література

1. Erlangga D., Suhrcke M., Ali S., Bloor K. The impact of public health insurance on health care utilisation, financial protection and health status in low- and middle-income countries: A systematic review. PLoS One. 2019; 14(8): e0219731.
2. Insurance market overview. Oficijnyj sajт Nacionalnoyi komisiyi, shho zdijsnyuye derzhavne reguluvannya u sferi rynkiv finansovykh poslug. (Огляд страхового ринку. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг). <https://www.nfp.gov.ua/ua/Ohliad-strakhovoho-rynku.html>
3. Knejsler O. V. The reinsurance market of Ukraine: the structural disproportions and problem aspects of the statistical distribution. Ekonomika i region. 2012; 2: 164-168. Ukrainian (Кнейслер О. В. Ринок перестрахування України: структурні диспропорції та проблемні аспекти статистичного розподілу. Економіка і регіон. 2012; 2:164-168)
4. Lysenko V.S. The role of voluntary health insurance in health care financing. Investyciyi: praktyka ta dosvid. 2013; 21: 79-83. Ukrainian (Лисенко В.С. Роль добровільного медичного страхування у фінансуванні охорони здоров'я. Інвестиції: практика та досвід. 2013; 21: 79-83)
5. Nikolaienko S.M. Health Insurance Mainstream in Ukraine. BiznesInform. 2013; 1: 281-287. Ukrainian (Ніколаєнко С.М. Основні тенденції розвитку ринку медичного страхування в Україні. БізнесІнформ. 2013; 1: 281-287)
6. On insurance. Zakon Ukrainy vid 07.03.1996r. № 85/96-VR. Redakciya vid 10.12.2020. (Про страхування.

- Закон України від 07.03.1996р. № 85/96-ВР. Редакція від 10.12.2020р.) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Vremenko L.V., Matvejko T.H. Development prospects voluntary health insurance. *Molodyj vchenyj*. 2016; 12.1 (40): 685-689. Ukrainian (Временко Л.В., Матвейко Т.Г. Перспективи розвитку добровільного медичного страхування. *Молодий вчений*. 2016; 12.1 (40): 685-689)
8. Yurynets Z., Yurynets R. and Gutor T. Game theory model for the development of optimal strategy towards innovative products manufacturing at the enterprise. *Problems and Perspectives in Management*. 2017; Vol. 15, Issue 3: 285-294.
9. Zimenkovs'kyj A.B., Koval' A.Ya. Ways of realization and introduction of health insurance in Ukraine through the state system of standardization. *Medychne pravo Ukrainy: problemy stanovlennia ta rozvytku*. Materialy 1 Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii. 19-20.04.2007. Lviv. 143-146. Ukrainian (Зіменковський А.Б., Коваль А.Я. Шляхи реалізації та впровадження медичного страхування в Україні через державну систему стандартизації. *Медичне право України: проблеми становлення та розвитку*. Матеріали 1-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції. 19-20 квітня 2007 року. Львів. С.143-146).